

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	IV/570-0/2017
Példány:	2
Melléklet:	6 db <i>mu</i>

36.Kpk.45.927/2016.

a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság útján.

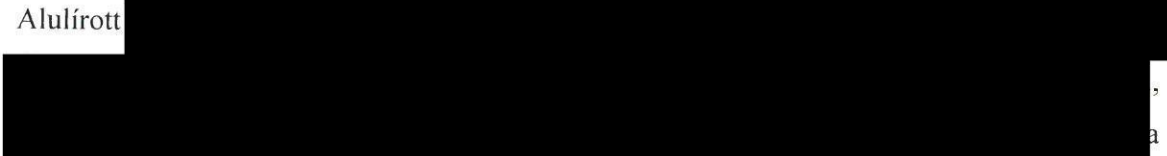
az Alkotmánybíróság részére

Budapest

FOVÁROSI KÖZIGAZGATÁSI ÉS MUNKAÜGYI BÍRÓSÁG
KEZELŐIRODA
2017 -02- 07
PÉLDÁNYOK
MELLÉKLET

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott

csatolt meghatalmazás alapján képviselőként eljárva az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság által 36.Kpk.45.927/2016/4. szám alatt hozott jogerős végzéssel szemben

alkotmányjogi panaszt

nyújtok be, amelynek keretében kérem, hogy a tisztelt Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja szerinti hatáskörében eljárva állapítsa meg, hogy a támadott végzés sérti az indítványozónak az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében, XV. cikk (2) bekezdésében, valamint XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert jogait, ezért az alaptörvényellenes, amelyre figyelemmel a támadott végzést az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján semmisítse meg.

1. Az indítványozó iráni állampolgár, akit a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) egy korábbi eljárásában Magyarországon menekültként ismert el arra figyelemmel, hogy nemi identitása (transzszexualitása) miatt hazájában üldöztetésnek volt kitéve.

Az indítványozó ezt követően 2016. március 6-án kérelmet terjesztett elő a BÁH-nál a nevének és nemének megváltoztatása iránt annak érdekében, hogy a neve és a jogi neme a nemi identitásának megfelelő legyen. A BÁH végzésében a kérelmet a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 30. § b) pontja alapján érdemi vizsgálat nélkül elutasította, arra való hivatkozással, hogy a nem megváltoztatására irányuló kérelem elbírálására maga nem rendelkezik hatáskörrel. Az alperes szerint ezt az „adatváltozást” egészségügyi szakvélemény alapján az illetékes anyakönyvvezető „vezeti át” a születési anyakönyvön, azonban a felperesnek nincsen

magyarországi születési anyakönyvi bejegyzése, ezért az ügy anyakönyvvezetőhöz való áttételére sincs lehetőség.

A végzéssel szemben az indítványozó a törvényes határidőben felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. A felülvizsgálati kérelmében az indítványozó arra hivatkozott, hogy a magyar jogszabályok szerint az utónév megváltoztatása és a jogi nem megváltoztatása csak egyidejűleg lehetséges, mivel mindenki csak a jogi nemének megfelelő utónevet viselhet. Az utónév megváltoztatására irányuló eljárást az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény külön anyakönyvi eljárásnak minősíti, amelyre a BÁH az ország egész területére kiterjedő illetékességgel rendelkező hatáskörrel. Mivel nincsen olyan jogszabályi rendelkezés, amely az utónévnek a jogi nem megváltoztatásával kapcsolatos megváltoztatását külön eljárásra utalná, így speciális szabályozás hiányában az utónév megváltoztatására irányuló általános eljárást kell alkalmazni akkor is, ha azzal egyidejűleg a kérelmező jogi neve is megváltozik. A felülvizsgálati kérelem hivatkozott arra, hogy ezt a jogértelmezést támasztja alá az anyakönyvvezési feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló 32/2014. (V. 19.) KIM rendelet 27. §-a is. A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 10. § (1) bekezdésére figyelemmel pedig a menekültként elismerő indítványozót a név- és nemváltoztatás joga – kifejezetten kizáró törvényi rendelkezés hiányában – ugyanúgy megilleti, mint a magyar állampolgárokat. A felülvizsgálati kérelemben az indítványozó arra is hivatkozott, hogy az Alaptörvény 28. cikkére figyelemmel a jogszabályokat úgy kell értelmezni, hogy az szükségtelenül vagy aránytalanul ne korlátozzon alapvető jogokat, márpedig a transzszexuális személyek vonatkozásában az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes gyakorlata alapvető jogként ismeri el a nem megváltoztatását.

A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a támadott végzésében az indítványozó felülvizsgálati kérelmét elutasította. A végzésben az eljáró bíróság – a jogi nem megváltoztatására irányuló eljárás részletes szabályozottsága hiányának megállapítása mellett – úgy foglalt állást, hogy „sem az eljáró hatóságnak, sem az eljáró bíróságnak nem feladata a jogalkotás, illetőleg a joghézagoknak, a hiányzó speciális jogi szabályozásnak a pótlása a meglévő jogszabályok értelmezése; esetlegesen kiterjesztő értelmezése útján.” Erre figyelemmel állapította meg az eljáró bíróság, hogy „a kérelmezőnek nem sikerült minden kétséget kizáróan bizonyítania, hogy a kérelmezett határozata jogszabálysértő”, ezért a kérelmet elutasította.

A támadott végzést az indítványozó jogi képviselője 2016. december 9-én postai úton vette kézhez.

2. Az Abtv. 27. §-a szerint az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani.

A támadott végzés azzal, hogy elutasította az indítványozó kérelmét érdemi vizsgálat nélkül elutasító közigazgatási hatósági végzéssel szembeni felülvizsgálati kérelmet, az ügy érdemében határozott. A támadott végzés ezzel az alábbiakban részletesen kifejtettek szerint megsértette az indítványozónak az az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében, XV. cikk (2) bekezdésében, valamint XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésében elismert jogait. A támadott végzés az indítványozó mint ügyfél részvételével zajlott közigazgatási hatósági eljárásban született végzést az indítványozó kérelmére vizsgálat felül, így az indítványozó az ügyben érintettnek minősül. A panaszosnak a támadott végzéssel szemben további jogorvoslati lehetősége a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról és az egyes közigazgatási nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról szóló 2005. évi XVII. törvény 3. § (4) bekezdése szerint nincsen.

A jelen ügyben felvetett kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű, mivel azt a kérdést veti fel, hogy a jogi nem megváltoztatása a nem Magyarországon születési anyakönyvezett személyeket, így különösen a menekülteket megilleti-e. Ezen túlmenően a bírói döntést annak alaptörvény-ellenessége érdemben befolyásolta, mivel ezáltal az indítványozónak nincsen lehetősége arra, hogy nevét a nemi identitásának megfelelően változtathassa meg, illetve a jogi neme a nemi identitásának megfelelően nyerjen állami elismerést.

A támadott végzést az indítványozó jogi képviselője 2016. december 9-én vette kézhez, így az alkotmányjogi panasz 2017. február 7-ig nyújtható be. Az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 71. § (4a) bekezdése szerint a jelen ügyben az alkotmányjogi panaszt az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó perjogi szabályok szerint is be lehet nyújtani az elsőfokú bíróságon. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 394/H. § (3) bekezdése szerint ilyen esetben a beadványt a befogadás-visszaigazolásban megjelölt időpontban a beadványt a bírósághoz megérkezettnek kell tekinteni.

3. Az Alkotmánybíróság az 58/2001. (XII. 7.) AB határozat rendelkező részében állapította meg, hogy „[a]névjog az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében foglalt emberi méltóságból levezethető alapvető jog”, majd a határozat indokolásában külön is rámutatott arra, hogy alapvető jognak minősül a „transzszexuálisok esetében a névváltoztatáshoz való jog”. [ABH 2001, 527, 543.]

A 27/2015. (VII. 21.) AB határozatban az Alkotmánybíróság az Alaptörvény, illetve annak negyedik módosításának hatálybalépését követően a névjoggal összefüggésben „áttekintette a kérdéskört érintő korábbi gyakorlatát, és a konkrét ügy kapcsán összevetette az alapul szolgáló alaptörvényi, illetve alkotmányi rendelkezéseket, ami alapján megállapította, hogy nincs akadálya a korábbiakban kialakult és idevágó gyakorlat megfelelő alkalmazásának.” {Indokolás [23]}

Az emberi méltósághoz való jog mint alapvető jog „mindenkit” megillet, az állampolgárságától, illetve az idegenrendészeti státuszától függetlenül. Ennek megfelelően a felperesnek mint iráni állampolgársággal rendelkező, Magyarországon menekültként elismert személynek a név és a jogi nem megváltoztatáshoz az Alaptörvény II. cikkében elismert, az emberi méltósághoz való jogból levezetett joga van.

4. Az Alkotmánybíróság 2001-ben a névjogot az emberi méltósághoz való jogból vezette le, amely értelmezést az Alaptörvény hatálybalépését követően is fenntartott.

A névjog ugyanakkor az indítványozó álláspontja szerint az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében elismert, a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jogból is levezethető. Megjegyzi az indítványozó, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga is az Egyezmény 8. cikkéből vezeti le a transzszexuális személyeknek a jogi nemük megváltoztatásához való jogát {Christine Goodwin v. the United Kingdom [GC] app no. 28957/95}, amely az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a magyar Alaptörvény által elismert alapvető jogok védelmének minimális szintjét is képezi {61/2011. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2011, 290, 321., 30/2015. (X. 15.) AB határozat, Indokolás [35]}.

Minderre figyelemmel a transzszexuális személyeknek a nevük és a jogi nemük megváltoztatásához való joga az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése alapján is védelemben részesül.

5. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerint az alapvető jogokat Magyarország bármely megkülönböztetés nélkül biztosítja.

Az Alkotmány ezzel tartalmilag azonos, a 70/A. § (1) bekezdésében szereplő rendelkezésének értelmezése során az Alkotmánybíróság megállapította, hogy ha egy alapvető jogot az Alkotmány nem csak a magyar állampolgároknak biztosít, akkor az adott alapjog vonatkozásában

megvalósuló, az állampolgárság szerinti megkülönböztetés az alapjog korlátozásának általános szabályai szerint ítélt meg [52/2009. (IV. 30.) AB határozat, ABH 2009, 396, 400.]

Az Alaptörvény II. cikke és VI. cikk (1) bekezdése olyan alapvető jogokat részesít védelemben, amelyekre az Alaptörvény nem csak a magyar állampolgárok számára biztosít. Az ezek tekintetében megvalósuló, állampolgárságon alapuló megkülönböztetés ezért az alapjog korlátozásának általános szabályai szerint ítélt meg.

6. Azzal, hogy a támadott végzésben a bíróság is arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó utónév és jogi nem változtatására irányuló kérelmének elbírálására egyetlen magyar szerv sem rendelkezik hatáskörrel, tartalmilag megfosztotta – a magyar állam által elismerten – transzszexuális indítványozót az utónév és a jogi nem megváltoztatásának lehetőségétől. Ezzel pedig a 3-4. pontban kifejtettekre figyelemmel az indítványozónak az Alaptörvény II. cikkében elismert, az emberi méltósághoz való joga, továbbá az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében elismert, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való joga szenvedett korlátozást. Figyelemmel arra, hogy mind a BÁH végzése, mind a bíróság végzése elismeri, hogy magyar állampolgárok esetében az utónév és a jogi nem megváltoztatására van hatáskörrel rendelkező szerv, ezzel az elszenvedett korlátozással egyes alapvető jogok tekintetében állampolgárság szerinti megkülönböztetés is megvalósul.

7. Az emberi méltósághoz való jogból levezetett névjog, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog, illetve az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti diszkriminációttilalom egyike sem korlátozhatatlan jog: azok az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint korlátozhatóak.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Alaptörvénynek az alapvető jogok korlátozásának szabályait tartalmazó I. cikk (3) bekezdése ugyanakkor nem csupán a jogalkotással, hanem a jogalkalmazással szemben is azt a követelményt támasztja, hogy az alapvető jogok korlátozására törvény alapján, a szükségesség és az arányosság követelményeinek megfelelően kerüljön sor.

Erre figyelemmel mutatott rá arra a testület, hogy az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése „mindenekelőtt a jogalkotót kötelezi, ugyanakkor hatáskörükhöz igazodva a jogalkalmazókkal szemben is alkotmányos követelményt fogalmaz meg. E követelményből – az Alaptörvény 28. cikkére is tekintettel – a bíróságoknak az a kötelezettsége adódik, hogy ha olyan jogszabályt értelmeznek, amely valamely alapjog gyakorlását korlátozza, akkor a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül az érintett alapjog korlátozását

kizárólag a szükséges és arányos mértékű beavatkozás szintjére szorítsák.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [21]} Abban az esetben, ha az eljáró bíróság „az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]}.

8. A 7. pontban kifejtettek szerint az eljáró bíróságnak – különösen mivel a felülvizsgálati kérelem részletes alapjogi érvelést tartalmazott – azonosítania kellett volna az ügy alapjogi vonatkozásait, majd az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint az alkalmazandó jogszabályokat úgy kellett volna értelmeznie, hogy a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül az érintett alapjog korlátozását kizárólag a szükséges és arányos mértékű beavatkozás szintjére szorítsa.

A felülvizsgálati kérelemben részletesen bemutatottak szerint a hatályos jogszabályoknak adható olyan értelmezés, amely biztosítaná az indítványozó számára az emberi méltósághoz való jog, valamint magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog diszkriminációmentes érvényesülését. Sem a hatósági döntés, sem a bíróság végzése ezzel szemben nem jelöl meg olyan tételes jogi jogszabályi rendelkezést, amely mérlegelést nem tűrően kizárná az indítványozó név- és jogi nem megváltoztatására irányuló kérelmének elbírálását. Az indítványozó álláspontja szerint a BÁH-nak és az eljáró bíróságnak ezért mindaddig az alapvető jog érvényesülését biztosító jogértelmezést kellett volna alkalmaznia, amíg az jogszabály tételes rendelkezésével való ellentétre nem vezet.

Az eljáró bíróság a végzésében semmilyen indokát nem adta annak, hogy miért nem látja következőnek az indítványozó kérelmében szereplő, az alapvető jog érvényesülését biztosító jogértelmezést; hanem megelégedett annak indokolás nélküli rögzítésével, hogy a kérelmező nem bizonyította „minden kétséget kizáró módon” a BÁH végzésének jogszabályellenességét. Az indítványozó álláspontja szerint azzal, hogy a támadott végzés nem adta indokát annak, hogy a felülvizsgálati kérelem alapjogi érvelését miért nem vette figyelembe a döntés meghozatala során sérült az indítványozónak az indokolt bírói döntéshez fűződő joga is, ami az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére vezetett, mivel amint arra az Alkotmánybíróság rámutatott, „a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposítással megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon.” {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}

Az eljáró bíróság ezzel szemben generálisan úgy foglalt állást, hogy nem feladata a joghézagoknak a meglévő jogszabályok kiterjesztő értelmezése útján való pótlása. Az indítványozó álláspontja szerint azonban az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből és 28. cikkéből a bíróságnak éppen ez a kötelezettsége keletkezik: ha jogértelmezési úton – akár kiterjesztő jogértelmezéssel –, de tételes jogszabály megsértése nélkül egy alapvető jog érvényesülése biztosítható, akkor ezt a jogértelmezést kell a bíróságnak alkalmaznia.

A támadott végzésben az eljáró bíróság az ügy alapjogi vonatkozásait teljes egészében, ráadásul indokolás nélkül figyelmen kívül hagyta, a szükségességi-arányossági mérlegelést semmilyen formában nem végezte el, amely – a 3/2015. (II. 2.) AB határozatra is figyelemmel – már önmagában is megalapozza a támadott végzés alaptörvény-ellenességét.

9. Az indítványozó álláspontja szerint az indítványozó elszenvedett alapjog-korlátozás, illetve megkülönböztetés már a szükségesség követelményének nem felel meg, ezért a támadott végzés tartalmilag is sérti az Alaptörvény II. cikkét és VI. cikk (1) bekezdését.

Az alapjog-korlátozás szükségessége akkor áll meg, ha másik alapvető jog, alkotmányos intézmény vagy érdek érvényesülése elkerülhetetlenné teszi az alapvető jog korlátozását.

A BÁH végzése a saját és minden más magyar szerv hatáskörének hiányát azzal támasztotta alá, hogy az indítványozónak nincsen magyar születési anyakönyvi bejegyzése, ezért a név- és jogi nem megváltoztatására irányuló kérelme fizikailag nem teljesíthető. A támadott végzésben a bíróság egyetértett ezzel a jogi állásponttal.

Az indítványozó álláspontja szerint ugyanakkor a születési anyakönyv bejegyzésének kijavítása nem elengedhetetlenül szükséges az indítványozó kérelmének teljesítéséhez. Nincsen egyetlen olyan hatályos jogszabályi rendelkezés sem, amely a jogi nem megváltoztatásáról hozott döntést azonosítaná a születési anyakönyv bejegyzésének kijavításával. Sőt, a felülvizsgálati kérelemben részletesen kifejtettek szerint a 32/2014. (V. 19.) KIM rendelet 27. §-a kifejezetten elválasztja egymástól a transzszexuális személyek névváltoztatásáról hozott döntést és a névváltoztatásról hozott határozat (alapirat) alapján történő anyakönyvi bejegyzést. Az indítványozó nevét és nemét magyar joghatóság alatt közhitelesen – a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 3. § (1) bekezdéséből, 4. § (1) bekezdés a) pontjából és 11. § (1) bekezdés a) és c) pontjából következően – a személyadat- és lakcímnnyilvántartás tartalmazza, magyar okmányait is ezen nyilvántartás alapján állítják ki. Nincsen semmi akadálya annak, hogy a névváltoztatásról hozott döntés alapján az indítványozó nevét és jogi nemét a személyadat- és lakcímnnyilvántartásban vezessék át.

Ennek megfelelően nincsen olyan másik alapvető jog, alkotmányos intézmény vagy érdek, amelynek érvényesülése elkerülhetetlenné tenné az indítványozó emberi méltóságához, illetve magán- és családi élet tiszteletben tartásához való alapvető jogának korlátozását, illetve a korlátozásban megnyilvánuló, állampolgárságon alapuló megkülönböztetést.

10. Megjegyzi az indítványozó, hogy a BÁH végzésében és a támadott bírósági végzésben megjelenő jogértelmezés elfogadása azzal az abszurd következménnyel járna, hogy az indítványozónak a transzszexualitása miatti név- és jogi nemváltoztatási kérelmét az állampolgársága szerinti államban, Iránban kellene kezdeményeznie. Abban az államban, ahonnan éppen azért menekült el, mert a magyar állam által is elismerten a transzszexualitása miatt üldöztetésnek volt kitéve. Az Alaptörvény 28. cikkében foglalt, a józan észnek és a cél szerinti értelmezés követelményének nyilvánvalóan nem felel meg az a bírósági döntés, amely az indítványozó alapvető jogainak gyakorlását erre a ténylegesen nem létező útra terelné.

11. Az indítványozó és jogi képviselője az indítvány közzétételéhez – a panaszosra vonatkozó személyes adatok és a jogi képviselő elérhetőségeinek kivételével – hozzájárul.

Budapest, 2017. február 6.

Tisztelettel,

dr. Tordai Csaba